

„Uit de Schatkamer der Wijsheid.”

A. OUDNOORSCHES WIJSGHEID.

„Uit de Schatkamer” is een stel bloemlezingen, voor welks verschijnen we den uitgever *) dankbaar mogen zijn. In den laatsten tijd is de belangstelling voor het wijsgeurig denken hier te lande toegenomen.

Een beknopte geschiedenis der wijsbegeerte is verschenen; in lezingen van verschillende aard worden der ouden meeningen over den oorsprong der dingen, over de problemen des levens behandeld, en in de serie, die we hier bespreken, wordt een meer dan oppervlakkige kennismaking met de oer-denkers der menschheid mogelijk gemaakt.

„Oudnoorsche wijsheid” is van Dr. Alberta J. Portengen. Mej. Portengen is een deskundige, die in een betrekkelijk klein boekje een helder idee geeft van de kennis of liever van de wijsheid der oude Noren.

In de Bibliografie aan 't slot noemt ze de bronnen, en die namen en titels zeggen al meer dan genoeg.

Daar staan de kenners van het oud-Noorsche leven en men schrijve er gerust den naam van Mej. Portengen bij.

De schrijfster-verzamelaarster heeft het talent, uit het vele te grijpen, wat ze hebben moet en de rest te laten liggen.

Van een predikant werd eens als lofspraak vermeld: Hij zegt „Amen,” als hij klaar is. Hij is zich bewust van den tijd en de plaats van z'n slot. Na z'n laatste woord volgt er geen „laatster.” Dit op tijd „Amen” kunnen zeggen is ook een talent.

Mej. Portengen is betrekkelijk sober in haar inleiding: in het historisch overzicht, waarbij de beschrijving der Vikingtochten behoort, en in het bespreken der bronnen, die weer andere bronnen van water hebben voorzien — vergun me dit onnatuurkundig beeld. Maar soberheid sluit helderheid niet uit. Wat dit boekje bewijst.

Uit die inleiding komen we te weten, wie de oude Noren waren, waar ze woonden, hoe hun maatschappij was ingericht, welke taal ze spraken en hoe de onderlinge verhouding tusschen de Noord-Germaansche koninkrijken was. De Ijslandsche actie komt dan vanzelf ter sprake, vooral in verband met den invloed van het Christendom. Over de Vikingtochten zegt de schrijfster wetenswaardige dingen, en de betekenis dezer tochten voor den godsdienst wordt duidelijk uiteengezet. Dan volgt een beschouwing over de Edda-liederen en de Skaldenpoëzie.

Het hoofdstuk over Mythologie geeft een kijk in de godsdienstige denkwereld der Oud-Noord-Germanen en verduidelijkt in z'n Loki-Thor-Balder-figuren, wat oudere en nieuwere dichters van het reuzendom dier wereld, van Balders treurig einde, van de godenschemering hebben gezongen.

Dan volgt het belangrijkste van het boekje: Levenswijsheid en Spreekwoorden. Over allerlei toestanden, deugden, ondeugden hebben de Noren gefilosofeerd.

'k Doe het best met enkele interessante bijzonderheden te citeeren.

Over „wijsheid en verstand” o. a.:

Hij is wijs, die zichzelf kent.

De gissing van een wijs man is een voorspelling.

Over „voorzichtigheid”:

De tong is de doodsoorzaak van het hoofd.

Wie nooit zwijgt, spreekt te veel onbeduidende woorden.

Geen dag is te vertrouwen, voordat hij ten einde is.

Over „dwaasheid”:

Den dwaas kan men het gemakkelijkst bedriegen.

Over „vriendschap”:

In nood leert men zijn vriend kennen.

*) Joh. J. C. v. d. Burgh, Deventer.

Over „trouw”:

De bedrieger is er erger aan toe dan de bedrogene.
Een list is eerlijk, maar een leugen is gemeen.

Spreekwoorden.

Van korten duur is de vreugde van een bruiloft.

Naar alles grijpen is alles verliezen.

Beter één kraai in de hand, dan twee in het bosch.

Ieder heeft een vriend onder zijn vijanden.

Koester een wolf en ge vindt een dief.

Zien is beter dan hooren zeggen.

Uit deze citaten blijke de levenswijsheid der oude Noren. Wie alle bladzijden met aandacht leest, wordt versterkt in de meening, dat de practische zin bij de oude volken zeer sterk ontwikkeld was. Trouwens, dit blijkt ook uit de dierdichten van nog oudere volken, die in Midden-Zuid-Azië woonden. De menschheid is vooruitgegaan op menig gebied — de gedaante van Europa is veranderd door allerlei uitvinding en ontdekking, maar de denkers over het leven hebben geen nieuwe ideeën gevonden.

Natuurlijk herinnert menige uitspraak aan de Heidensche opvatting.

Maar toch — zoo nu West- of liever heel Europa verschillende gedachten dezer Noord-Germanen eens in praktijk bracht, de vrede zou er spoedig wezen, en ook de schaamte over veel verachtering in plaats van den roem op veel ontwikkeling.

Mej. Portengens overzicht is de herlezing waard.

B. DE WIJSGHEID DER APOCRIEFEN.

Dr. Herderschee, ook al weer niet de eerste de beste, één onzer taalkenners, bewerkte de Engelsche uitgave van Lawrence.

De Apocriefe (verborgen) boeken, die bij sommige Bijbels zijn ingebonden — ge begrijpt deze manier van zeggen? — bevatten eveneens oude, maar niet verouderde wijsheid.

Ze leggen een band tusschen 't Oosten en 't Westen, als het Westen althans niet zóó hoog staat, dat het de stemmen uit 't Oosten niet hooren wil.

Zeker, er behoort wijsheid toe, om de wijsheid der ouden te waardeeren.

Niet alles is door de natuurlijke Gods- en wereldkennis te verstaan.

Er is ook veel klatergoud bij.

Maar — om slechts iets te noemen — Jezus Sirachs spreuken bevatten veel goeds. Daar is de kristallisatie van het oude denken.

In het hier genoemde boekje hadden we zeker bij het begin wat anders van den Bijbel willen hooren, dan er van wordt gezegd.

En wat wordt medegedeeld uit „de Wijsheid van Salomo” is niet kanoniek. Wat trouwens ook niet als zoodanig wordt genoemd. De Apocriefe „Salomo” is hier aan 't woord.

Sirachs spreuken zijn altijd lezenswaard.

Over verschillende onderwerpen geven ze u gedachten.

En in het boekje, dat we bespreken, zijn deze goed gerubriceerd.

Ter kenschetsing:

De vreeze des Heeren.

Den Heer te vreezen is de volheid der wijsheid, en zij ver zadigt de menschen met hare vruchten.

Den Heer te vreezen is de kroon der wijsheid, zij maakt vrede en herstelt de gezondheid.

Den Heer te vreezen is de wortel der wijsheid en hare takken zijn verlenging van het leven.

Rijk en arm.

Breng niet iedereen in uw huis, want vele zijn de strikken van den bedrieger.

Gelijk een lokvogel in een kooi, zoo is het hart van den valschaard en als een verspieder loert hij op uw verderf; want het goede keert hij listig ten kwade, en op 't prijzenswaardige werpt hij een blaam.

1518

Het schap gaat veilig, als het goed geleid is;
Maar wie helpt, als de herder zelf 't spoor kwijt is?

Levenswijsheid.

Vertel niet over, wat u is medegedeeld en gij zult er niets minder om zijn. Verhaal het niet aan vriend of vijand en wordt het u niet tot zonde, maak het niet openbaar.

Hebt gij iets gehoord? laat het met u sterven.

De macht der zonde.

Eens vaders schande ligt in een onopgevoeden zoon en een dwaze dochter is zijn vernedering.

Verschillende lotsbedeeling.

Waarom steekt de eene dag boven den anderen uit, terwijl alle daglicht in een jaar toch van dezelfde zon komt? Door de wijsheid des Heeren zijn zij onderscheiden, Hij wisselt jaargetijden en feesten af; sommige verhoogt en heiligt Hij, andere rekent Hij onder de gewone dagen. †

„Uit de Schatkamer der Wijsheid” heet de serie.

En wie in haar werken leest, is inderdaad in de schatkamer.

En hij zal haar verlaten, versterkt in het besef, dat *het Boek der Wijsheid* aanbrengt:

De vreeze des Heeren is het beginsel der wijsheid en van het kwade af te wijken is het verstand.

Het Woord onzes Gods maakt wijs tot zaligheid, omdat het Christus doet kennen als de kracht Gods en de wijsheid Gods.

Maar het gerucht der wijsheid Gods hebben de edelste denkers der oude volken met hun ooren gehoord. (Job. 28.)

A. L. v. H.

Oplossing Prijsraadsel No. 1.

EEN JACHTPARTIJ.

De viervoetige dieren uit de „Jachtpartij” waren:

Ooi, koe, schapen, ai, berin, mol, os, os, enter, hond, ree, egel, leeuw, egel, los, das, ram, apen, haas, paard, ooi, kat, kameel, rat, egel, hert, ezel, hinde, ruïn, kater, eland.

We ontvingen niet minder dan 662 oplossingen, die ons heel wat werk verschaften. Er waren er bij, die 't niet ver brachten; de meeste echter hadden heel wat dieren in de jachtpartij ontdekt. Meer dan 400 kwamen boven de 25; een bracht het zelfs tot 34.

Toch hebben we sommige van de gevangen dieren weer laten loopen. Rein en rend zijn geen Nederlandsche namen voor het rendier; een mus is geen volledige naam, en een weer voor een mannelijk schaap is een naam, die maar op enkele plaatsen bekend is. Wanneer we deze namen bij niemand tellen, doen we niemand onrecht. We hebben nu uitgezocht 81, wie het hoogste cijfer haalden en onder hen zes van de zeven uitgeloopte prijzen verloor.

Een afzonderlijke vermelding verdient de oplossing van Mej. A. VOORHOEVE uit Hattem, die van al de gevonden dieren een mooie teekening had gegeven, waaraan ze heel wat tijd en zorg heeft besteed. Aan haar wenschen we den eersten prijs toe te kennen, en omdat we niet weten, welk boekwerk, in No. 2 genoemd, zij het liefst heeft, verzoeken we haar ons dit even op te geven.

De zes andere werken zijn ten deel gevallen en zullen we zenden aan:

D. J. WOLTHUIZEN — Kolderwolde.

Mej. JANE EKDOM — New London (U. S. A.)

Mej. M. V. D. SPEK — Rotterdam.

ADRIAAN VOORHOEVE — 's-Gravenhage.

J. VAN DER WEG — Ternaard.

C. MANJE — Hollum. (Ameland.)

VAN EEN HAMER.

Kent ge de hamergeschiedenis? Zeker niet. Wie kent die! Welnu, ik zal ze u vertellen en ik hoop, dat ge nooit meer een hamer in uw handen kunt nemen, zonder dat ge aan mijn geschiedenis, mijn hamergeschiedenis, denkt. En er misschien wat voor uw leven aan hebt.

In een dorpje kwamen een stuk of wat timmerlui om aan de nieuwe kerk, die er gebouwd werd, te werken. Ze brachten hun gereedschap mee, zooals oudtijds ieder goed timmerman deed. Een mooie kist gereedschap, dat was het kapitaal van den werkman. En is het nog.

De luidjes zouden aan het werk gaan, maar een bemerkte er, dat hij zijn hamer had vergeten. Dat was een lastig ding. Wat is een timmerman zonder hamer?

Gereedschapwinkels waren er in het dorp niet te vinden, maar er was gelukkig een smid. Op elk dorp is een smid, niet waar? Maar er zijn smids en smids. Net zoo als er koekebakkers en koekebakkers zijn. Van den een lust je graag een taartje en van den ander bedank je er feestelijk voor. De smid in het dorpje, waar een nieuwe kerk gebouwd zou worden, was een smid met hart en ziel. Prachtig werk, smeden! Met dat stugge, zware metaal te doen, wat je wilt en er allerlei fijn werk, mooi werk, sierlijk werk van te maken, heerlijk werk. Ik kan begrijpen, dat er menschen zijn, die met hart en ziel smid zijn.

De smid heette David Maydole.

's Avonds kwam de timmerman in de smederij en vroeg, of de smid een hamer voor hem kon maken. De timmerman, wiens naam ik niet weet, had niet al te veel vertrouwen in de bekwaamheid van „maar zoo'n dorps-smidje.” „Maak hem maar, zoo goed als je kunt,” voegde hij er bij, „ik ben den mijnen kwijt en kan toch niet buiten een hamer.” „Zoo goed als ik kan?” vroeg de smid. „En wil je er ook voor betalen, als ik hem maak, zoo goed als ik kan?” „Zeker,” antwoordde de ander, „als ik maar een goeden hamer krijg.”

Hij kreeg een goeden hamer. En hij was er mee in zijn schik. David Maydole had het gat van den hamer wat langer gemaakt en er den steel met geweld ingedreven. Nu kon de kop er niet afvliegen, wat een groote verbetering was. Natuurlijk liet de timmerman zijn nieuwe stuk gereedschap, waar hij zeer mee in zijn nopjes was, aan zijn kameraden zien.

Den volgenden dag kwamen ze alle vijf bij David in de smederij en bestelden er ieder net zoo een. Toen de aanemer het nieuwe stuk gereedschap zag, bestelde hij er twee voor zich zelf. „Maak ze maar een beetje beter voor me,” zei de man, „ik wil wel wat meer betalen.”

„'t Zal niet gaan,” antwoordde Maydole, „beter maken kan ik niet. Zooals ik ze maak, zijn ze goed en ik maak alles zoo goed als ik kan, onverschillig voor wie het is.”

Een winkelier bestelde er twee dozijn van. Een handelaar in New-York — ik heb u geloof ik nog niet verteld, dat Maydole in een klein dorpje ergens in den staat New-York woonde — kocht alle hamers, die hij krijgen kon en toen hij hoorde, dat ze van den smid kwamen, bestelde hij er zoo veel, als David maar kon maken. En als hij gewild had, had hij ook nog bestelling op andere gereedschappen kunnen krijgen. Maar David bleef maar bij zijn hamers. Die wilde hij volkomen maken. Hij ging ze in alle bijzonderheden na en werkte aan zijn hamers — zijn heele leven lang.

Zijn heele leven lang aan de volmaking van zijn hamers!

Als er maar Maydole op stond, dan was men zeker, dat

Eerst gaat de lijn langs de zee, en vervolgens naar het Zuiden. De Middellandsche zee met haar blauwe wateren blijft nog een poos in 't gezicht, en dan komen aan de andere zijde de paarse met sneeuw bedekte toppen van het Groote Atlasgebergte in 't zicht. Verscheiden dorpen, waar we halt hielden, geven terstond een kijk op 't inlandsch leven. Van alles wordt er gepresenteerd door jongens, als brood, dadels, meloenen, granaatappels, tot zelfs reepen Van Houtens cacao. Nu was 't mijn beurt om een en ander in te slaan, en toen ik mijn medereizigers trachtte te beduiden, dat de Van Houtens cacao een product was uit mijn vaderland, vergde ik te veel van mijn redenaarstalent, want toen ik 't woord Holland uitsprak, nam een geleerd uitziend „Moslim" (Mohammedaan) het woord en zeide, dat de anderen mij niet begrepen, doch dat hij wel wist, dat Holland bij Japan was gelegen! Dit gesprek ging in het Fransch, en spoedig noemde men mij „Roëmi" — Romein — een woord waarmee in het algemeen de Westerlingen worden aangeduid. Toen dit gesprek was afgelopen, werd mij tot in 't oneindige gevraagd naar mijn familie, telkens hetzelfde: Hoe gaat 't met uw ouders, broeders, zusters; zijt ge gehuwd, uw vrouw, is zij een Roemia, heeft u kinderen, enz. Later vernam ik, dat dit onder bekenden gewoonte is. Ziehier wat men dagelijks hoort: wosj helkoem geer (hoe gaat het met uw familie); wosj uta bgeer (hoe gaat het u); bebès (gaat het goed) el hemdbèla (God zij dank.) De Arabier vertelde mij van zichzelf zeer weinig, zoodat er veel nieuwsgierigheid bij is. Bij een volgend station — Blida — waar veel sinaasappelen verbouwd worden, namen we een kop „mokka" en na enkele nieuwe passagiers opgenomen te hebben, gingen we verder.

Hoe majestueus is het Alpenland, waar we doorstroomden, met zijn talloze tunnels en loodrecht oprijzende rots-wanden! Na vier uur gespoord te hebben arriveerden we te Berronaggia. Het Atlasgebergte lag nu achter ons, nog niet zóó ver, of we bewonderden de enorme bergketens, meer nog dan de woestijn, die zich reeds vóór ons uitstreckte.

Vlak bij het station was een restaurant, waar ik voor f 1.50 een goed diner kreeg, en aldaar vernam ik, dat de postkoets het vervoermiddel was, waarmee men verder de woestijn kon intrekken. Nog maar half met eten gereed, klom het: „En voiture!" waarop ik zoo goed 't kon de rest van mijn maaltijd meenam, en in den postwagen klom.

De reis ging nu naar Boggari. In den wagen waren eenige Italianen gezeten, en eenige Arabieren, die met den trein waren meegekomen.

Langs heuvels en door dalen, door diepe ravijnen, over rotsen en door zandvlakten, trokken de twaalf Arabische paardjes onzen postwagen. Het schokken deed ons weldra in slaap dommelen!

Na eenige uren stak een onzer reizigers, een baardeloos Arabier, met een bedelaarstype, een pijpje aan, en presenteerde dit aan ons allen; ik was zoo vrij hier geen gebruik van te maken, waarop de verschillende voorraden door de anderen werden aangesproken.

Het woestijnlandschap, waar we doortrokken, was de eentonigheid zelve; een azure hemel boven een onafzienbare zandvlakte; sommige streken waren geheel wit, alsof er sneeuw lag; doch van nabij zag ik wel beter; het was n.l. een zandlaag, die den bodem bedekte. Nu en dan kwam ons een karavaan tegemoet, uit kameelen en ezels bestaande, geleid door mooie kerels, die altijd met onzen koetsier eenige groeten wisselden.

Tegen den avond van den dag, dat we uit Berronaggia vertrokken, hielden we stil bij een karavanseraal, waar we eenige uren zouden blijven om de paarden te doen uitrusten, terwijl ons gezelschap in een soort kamer werd geleid, waar de meesten spoedig insliepen. Het geschreeuw der kameelen op de binnenplaats hoorde ik nog lang, totdat ik eindelijk ook in Morpheus' armen viel.

't Was nog stikdonker, toen het geroep: „En voiture!" mij wakker schrikte, en wij allen ons naar den wagen spoedden, die op de binnenplaats gereed stond. 't Was frisch: zóó uit den slaap, zóó naar buiten. En spoedig zaten we bib-

berend op elkaar gepakt, terwijl het geschreeuw van den koetsier „Hioeb!" door de nachtelijke stilte klonk. En daar gingen we! 't Was koud in den wagen, zoodat ik blij was, toen de eerste stralen der woestijnzon zichtbaar werden, waarop even later de zon verscheen, die onmiddellijk de koude deed plaatsmaken voor een zoele ochtendlucht. Tegen den namiddag kwamen we in Boggari aan, waar we een halven dag zouden verblijven om weer in den nacht te vertrekken.

S. v. d. SCHAAR.

„Uit de Schatkamer der Wijsheid."

C. UIT RUSLANDS FOLKLORE.

DOOR A. VAN KLEFFENS—DE GRAAFF.

't Is waar, wat de schrijfster zegt: menschen uit de volksklasse hebben voorliefde voor het gebruik van spreekwoorden. Ze hebben hun repertorium, waaruit ze grijpen, wat ze op bepaalde momenten noodig hebben, ter verduidelijking van hun beweren. En ook is waar, dat veel schrijvers — vooral vroeger — spreekwijzen als motto voor hun werk gebruikten, of er hun werk mee onder- teekenden of het er soms mee betitelden. We denken aan het „Repos ailleurs" van Marnix, aan het „Meer suurs dan soets" van Anna Bijns, aan het „Weet of rust" van Coornhert, aan het „'t Kan verkeeren" van Breeroo e. d. Lijfspreuken werden daardoor sommige spreekwijzen.

In 't Russisch zijn *dergelijke* verschijnselen waar te nemen. En we krijgen in het hierboven genoemde boekje een keurverzameling uit den Russischen spreekwoordschat. De Rus onderscheidt daarbij *pozlovika* van *pogovorka*. Hij verstaat dan onder het eerste het spreekwoord, onder het laatste de spreekwijze. De eerste drukt zekere waarheid uit als: De waarheid is helderder dan de zon; de laatste drukt zekeren toestand uit. Tot een bemoeizieke vrouw zegt een Rus dan: Wat gaat het jou aan, waarom wil je vreemde aren verzamelen? Van een ongeluksvogel heet het: Op den armen makar vallen zelfs dennenappels.

't Verschil komt dus hierop neer, dat een spreekwoord een algemeene waarheid bevat en een spreekwijze een bepaalde beeldspraak gebruikt voor een bepaald geval.

Een dergelijke onderscheiding vertoont ook ons taal-eigen. Wat wij eigenlijk spreekwoord noemen, komt in het Russisch zelden voor, zegt de schrijfster.

Wat men dáár onder *pozlovika* verstaat komt meer overeen met onze spreuken. Toch kan een uitdrukking als: Op den armen makar vallen zelfs dennenappels, vrijwel onder spreekwoorden gerangschikt. Blijkbaar wordt in 't boekje niet gerekend met de fijnere onderscheiding: spreekwoord en spreekwoordelijke uitdrukking, en wordt tot de eerste groep gerekend, wat wij liever onder de tweede zouden rubriceeren.

Het boekje geeft nu een overzicht van den spreuken-schat der Russen, en merkt op, dat elke stad haar eigen spreekwijzen heeft.

Laten we ter kenschetsing het werkje zelf laten spreken. „Voor den Rus zal Petrograd nimmer Moskou kunnen evenaren. Moskou wordt aangeduid als *mätjoeska* = moedertje. Moskou wordt bezongen, het witsteenige Moskou met zijn veertig maal veertig kerken."

„Wie niet in Moskou was, weet niet, wat mooi is."
„Niet ieder is Iwan Iwanowitsj, behalve, wien God dit schenkt." De Russische naam beduidt het type der nationaliteit.

De Rus is niet vrij van chauvinisme en over andere volken wordt dikwijls minachtend gesproken.

Wat dunkt u van deze spreekwijze:
„Voor geheel Polen heeft één mug hersenen geleverd."

En van deze: „Al is de Duitscher een goede kerel, het is toch beter hem op te hangen."

Over geluk en ongeluk:

Jij, die op het wiel zit, bedenk, dat je ook onder het wiel kunt komen.

Over liefde en huwelijk:

Met den geliefde schijnt een jaar een uur.

De vrouw mag leelijk zijn als een geit, als ze maar gouden horens heeft.

Het huwelijk is geen wedloop; je zult wel op tijd komen.

Over arbeid en luiheid:

Morgen is een dief, hij bedriegt en is weg.

Een hutje van dennenhout — maar een gezond hart.

Over rechtspraak en spaarzaamheid:

Een gouden hamer slaat zelfs ijzere deuren in.

Als ieder een bes plukt, dan zult ge weldra een mand hebben.

Enzoovoor.

Behalve het hoofdstuk over spreekwoorden bevat het werkje ook nog een beschouwing over de Russische sprookjeswereld, een hoofdstuk over groetformules en een over het bijgeloof. Vooral het laatste is belangrijk.

Eén opmerking.

De schrijfster zegt: Het Russische volk is naief; het heeft een sterke verbeeldingskracht; te verwonderen is het dan ook niet, dat het bijgeloof hier een ruim veld heeft gevonden.

Wij zien in het bestaan van zooveel bijgeloof iets meer. Zou de oorzaak wel in wat anders liggen, dan in het feit, dat het geloof er zoo weinig wordt gevonden? Bijgeloof ligt zoo dicht bij ongelooft. Wat helaas bewezen kan worden met voorbeelden uit ons eigen volksleven. A. L. V. H.

OPSCRIFTEN.

FIDELITER, FORSITER, FELICITER.

En Alpenreiziger in Zwitserland beklom ook den St. Bernard en bezocht daar natuurlijk ook het wereldberoemde klooster. Hier onder de zorgende en helpende monniken deed hij blijvende indrukken op. Het meest werd hij echter getroffen door bovenstaande woorden, welke in een klavierlooper waren geborduurd. Zij beteekenen: „Hoe trouwer, hoe sterker, hoe gelukkiger." Heeft misschien een vrome kloosterbroeder ze uit de ervaring van een toegewijd leven ingewerkt? Waarschijnlijk wel. Zeker is het, dat onze toerist ze vast in zijn geheugen prentte en er winst mee deed voor anderen. Dat bedoelen wij ook, als we de zaak verder vertellen. Die er lust voor heeft, make maar eens een wandversiering met de genoemde drie woorden voor huis- of werkkamer. Men denke vast maar eens over de beteekenis er van na, en verklare ze dan vooral in geestelijken zin. Hoe *trouwer* we zijn in hetgeen ons als Christenen is toevertrouwd, hoe *sterker* wij zijn in het geloof en de liefde, in strijden en overwinnen, en hoe beter wij in staat zijn onze roeping te vervullen. En *forsiter, feliciter*; hoe sterker hoe *gelukkiger*, in het voortbrengen van veel vrucht, waartoe de Heiland ons roept. Hij zegt: „Die in Mij blijft en Ik in hem, die draagt veel vrucht." (Joh. 15 : 5.) Daarom klinkt steeds weer Zijn woord: „Blijft in Mij," d.w.z. blijft met Mij in persoonlijke gemeenschap, als de rank met den wijnstok; dan zal de genadezon steeds helderder en troostrijker het hart verlichten en verwarmen. Hoe trouwer wij Hem dienen, hoe krachtiger wij zullen zijn in het dienen van den naaste. En hoe meer wij zien, dat ons werk voor anderen niet ijdel is, hoe gelukkiger we ons zullen gevoelen. Mogen allen, die op het gebied der in- of uitwendige zending werkzaam zijn, het maar steeds bedenken. En, als de arbeid soms moeilijk wordt en men zijn zwakheid gevoelt, en zich er min of meer ongelukkig onder gevoelt, dan maar gedacht aan de woorden: Fideliter, forsiter, feliciter. L. K.

UIT MIJN JONGEN TIJD.

EPICURUS TOEN EN NU. ¹⁾

Gaapt ook de grafkuil aan mijn voet,
Toch juich ik in den morgengloed
Des levens en der vrijheid. 'k Zing;
Wat deert mij mijn vernietiging!
Niet eeuwig zal ik leven; 'k weet het,
Eens slaat mijn stervensuur: 'k vergeet het.
Knaap! Reik den beker nog eens aan:
Straks sterf ik en het is gedaan.

'k Staar in het kort, maar blij verschiet;
De tijd moog snellen,
Zijn offers vellen,
Ik sidder niet.

Want met het eind van mijn bestaan
Vangt eeuwige stofverwising aan:
't Zal alles eens in 't niet verzinken:
Hij leve, die deez' leer ons gaf.
Wie licht als wij bij dood en graf,
Wie laat er vreugdetonen klinken!

Bevrijd van vrees en zinsbedrog,
Wat vrees ik nog
Wat vrees ik nog!
Geen godenheir baart me angst of schrik.
Reeds zie 'k hen vallen,
'k Bespot hen allen;
Mijn God ben — ik.

Gevolgd.

A. J. HOOGENBIRK.

¹⁾ De mensch is overal en altijd dezelfde. Hij zoekt zijn heil in dit leven, en sluit de oogen voor de eeuwigheid.

Om de Oppermacht ter Zee.

VI. De roemrijkste dag van ons Zeewezen.

En briefschrijver laat zijn veder gaan over 't dikke Hollandsche papier.

De hand heeft een weinig, want al is de man een der hoogsten in den Staat en als zoodanig wel gewoon zijn aandoeningen te bedwingen . . . wat hij heden te melden heeft is zoo ongewoon in de annalen van het Land, 't welk hij dient, dat het geen wonder is, wanneer ook *zijn* gemoed ontroerd is.

Ziehier, hoe hij zijn missie aanvangt:

„Op huyden heeft Godt-Almachtigh de wapenen van den Staet zoo goedertierentlijck ghelieft te zegenen, dat wij en alle de ingesetenen Syne Goddelycke Majesteyt over desselfs genade niet genoegsaem kunnen dancken . . .”

Hier houdt zijn pen een wijle stil.

't Hoofd nadenkend in de hand gelegd, zit Cornelis de Witt, gevolmachtigde van 's Lands Staat bij de Vloot, eenige oogenblikken onbewegelijk en peinst na over de wonderbaarlijke „genade" door Godt-Almachtigh den Lande bewezen.

De plaats, waar hij schrijft, getuigt er van.

Hij zit hier neder in de weidsche, met groote praal ingerichte kajuit van de Royal Charles, het beroemde Engelsche admiraalschip, waarop niet vele jaren geleden koning Karel II uit de ballingschap in zijn land was teruggekeerd.

Die „Royal Charles" ligt in een *Engelsche* rivier.

Kort onder den *Engelschen* wal . . .

de prachtige morgen wekte nog meer den jachtlust op. Het was een heele drukte op het burchtplein: die trapelende rossen, die uit hun stallen werden aangebracht, het geroep van de dienstknechten, die ze het tuig omdeden, de koppel jachthonden, die huilend en blaffend vol ongeduld waren om de poort straks uit te stormen, en het vroolijke gezelschap van ridders, dat gereed stond het edele jachtvermaak te gaan genieten.

Eindelijk werd het sein gegeven. Allen sprongen in het zadel en reden de poort uit. Daar buiten prijkte de lente in overvloedige pracht. Het jonge groen aan de boomen was nog frisch en teer en had nog niets geleden van de brandende zomerzon. De velden met groen opwassend koren lagen veelbelovend te groeien, en in de verte lag het doel van den tocht, de glooiende bergen met de groote bosschen, waaruit de herten zouden worden opgejaagd door de drijvers om onder de pijlschoten der ridders te vallen.

Weldra was de jacht in vollen gang en vernam men niets dan het gegil en het geroep der drijvers, het gedraaf en het geblaf der honden en der paarden en het geschreeuw der ridders. Een prachtig edelhert had tot nog toe de stuivende honden weten te ontkomen, en de snelle paarden der ridders, hoezeer ze zich ook inspanden en de sporen diep in de zijde voelden dringen, hadden het nog niet kunnen inhalen. Daar snelde het schoone dier den weg over en nam plotseling een wending dwars door een korenveld, achtervolgd door het geheele gezelschap met Kuno voorop, die het bewijs gaf, in de rijkunst tenminste even goed als de anderen bedreven te zijn. Nu was hij ook voor het korenveld aangekomen, maar dat leek hem toch te kras om daar zijn ros doorheen te jagen en de teere plantjes onder de paardehoeven te vertreden. Dat veld was niet van hem, doch behoorde aan een der lijfeigenen van Von Torgau, wiens arme stulp er niet ver vandaan stond. Hij hield zijn paard in, om de jacht op te geven, toen Von Bodenthal achter hem aan kwam stormen en hem toeschreeuwde: „Vooruit, het hert mag ons niet ontgaan!” En zonder een oogenblik te aarzelen dreef hij zijn paard het veld in en de anderen kwamen achter hem aan, zoodat al de ridders het veld injoegen en zonder zich om den jammerenden eigenaar te bekommeren, het koren onder de zware paardenhoeven vertraden.

De lijfeigene, aan wien dat veld behoorde, beproefde nog het paard van Von Bodenthal tegen te houden, doch Kuno zag, hoe deze hem met de rijzweep een slag in het gelaat gaf, zoodat de man met een kreet van pijn omver stortte.

Kuno was verontwaardigd over deze beestachtige handelwijze. Dat zou hij straks, als ze in de burcht waren aangekomen, dien wreeden ridder betaald zetten, en als er nog recht te verkrijgen was voor zoo'n onrechtvaardige daad, dan zou hij er hem voor laten boeten.

Hij steeg af, bond zijn paard aan een boom, en ging naar den boer toe, die nog altijd met de handen voor het gelaat zat te jammeren. De zweepslag was geweldig aangekomen, een breede bloedige striem was zichtbaar dwars over het gelaat van den armen man, die vreemd opzag, toen hij door een ridder op medelijdenden toon werd aangesproken.

(Wordt vervolgd.)

LETTEREN EN TAAL.

VRAGENBUS.

Maja. — Lucifer.

P. P. vraagt:

In Miltons „Verloren Paradijs” wordt van een engel gezegd, dat hij gelek op Maja's zoon. Wie wordt daarmee bedoeld?

Antw. — Op den naam Maja gaven indertijd verschillende wezens in verschillende landen antwoord. Zij behooren allen tot den fabeltijd, die nog geen bevolkingslijsten of adresboeken kende, zoodat men niet altijd weet, waar de bedoelde Maja te bevragen is.

Maja is altijd een vrouw en komt voor in de Grieksche, Romeinsche en Indische fabelleer. In de eerste is zij een dochter van koning Atlas, en wordt, in ontuchtige gemeenschap met Zeus, den oppergod, de moeder van Hermes of Mercurius. Deze moeder is wel de Maja door Milton bedoeld. Mercurius had ook vleugels gelijk de engelen. Om te zorgen, dat Maja geen gebrek leed als weduwe, werden zij en haar zusters onder de sterren opgenomen als Pleiaden of Zevengesternte. Zij hadden dus wel een ruim uitzicht.

Bij de Romeinen was Maja de moeder van de aardgodin Cybele. In Tusculum ten Noorden van Rome, heette de oppergod Majus, mannelijke vorm van Maja. Saam stellen zij de natuur voor.

Bij de Indiërs is Maja een wezen, een godin, die bij den oppergod de scheppingskracht opwekt. Ook heet de moeder van den god Boeddha zoo.

Er is dus wel keus, al lijdt Miltons bedoeling geen twijfel. Alleen zij opgemerkt, dat soms de naam van onze *Meimaand* van Maja wordt afgeleid.

Vanwaar, vraagt B., komt het woord *Lucifer*, en waarom wordt de Satan in sommige boeken zoo genoemd?

Antw. — Het woord „lucifer” is Latijn, en beduidt *lichtbrenger*, evenals het Grieksche woord phosphorus. Dit laatste was de stof, waarmee vroeger de lucifers werden bestreken; de Latijnsche naam paste dus wel, ofschoon het beter zou geweest zijn, zoo men, gelijk andere volken, een naam uit de landstaal gekozen had.

Dat het woord ook op Satan wordt toegepast, komt daardoor, dat verscheiden Schriftverklaarders door de „Morgenster” uit Jesaja 14:12 den duivel verstaan. Men moet weten, dat dezelfde ster, die als avondster Venus heet, als morgenster Lucifer genoemd wordt. Bij Vondel, Milton e. a. wordt het woord soms gebruikt om den Booze aan te duiden.

A. J. H.

„Uit de Schatkamer der Wijsheid.”

D. OUDE JOODSCHE ZEDELEER.

DOOR EDWIN COLLINS.

Naar het Engelsch door Dr. J. HERDERSCHEE.¹⁾

„Gids tot de plichten des harten” heet het geschrift van rabbi Bachye en is een eerste proeve om de ethische wetenschap voor het Westen te schakelen aan de gloedvolle en geestrijke zedelijkheid van het Oosten. Een deel van dit werk is opgenomen in het hier te bespreken boekje.

Op bladz. 5 lezen we, dat de twee hoofdgedachten, welke het wezen uitmaken van alle zedekundige stelsels in het heden en de toekomst zijn: de heiligheid van een menschenleven en het onvoorwaardelijk gezag van de zedewet voor iedereen.

¹⁾ Uitgave firma J. J. C. van der Burgh, Deventer.

Is 't niet beter met het laatste te beginnen? Het Gezag boven ons, dat de zedewet stelt heeft in die wet de normen vastgelegd, waaronder elk menschenleven zich heeft te bukken. En geen andere zedewet mag dan erkend dan de tien geboden Gods. Wat de schrijver dan ook bedoelt met het „zuivere witte licht van de zon der gerechtigheid, die scheen op den Sinai.”

Het boek van den rabbi nu is een ethiek der Joden, of, juister, een wetenschappelijke behandeling dier ethiek.

Het gedrag behoort daartoe en de liefde is de grondgedachte eener gezonde ethica.

Dit is goed gezegd.

„Toch is Bachye's ethiek niet theologisch in dezen zin, dat hij als uitgangspunt neemt den Bijbel, of eenige andere openbaring of gezaghebbende aankondiging van Gods wil. Deze kan alleen gekend worden uit Zijne werken, het heelal en den mensch, die wereld in het klein.”

Hier wringt de schoen.

Zonder de Godsopenbaring als grondslag en uitgangspunt komt een ethiek niet tot haar recht. De kennis Gods uit de natuur, uit de stoffelijke wereld, heeft ook Plato gebracht tot de vaststelling van ethische normen, maar geeft toch altijd als bron de kleinste helft.

Bachye begint wel met te vragen: Is er een Schepper of niet? Maar hij zoekt het antwoord op die vraag allereerst in de natuurwereld. Nu geeft deze wel een antwoord; zelfs de Heidenen vonden het; maar het eerste Bijbelvers geeft dit antwoord ook, en wie wat aan dat antwoord wil hebben voor z'n ethisch leven, zal moeten beginnen met de Godsopenbaring te aanvaarden als de loutere waarheid.

Bachye is, omdat hij een Jood is, een man der halfheden. Hij aanvaardt slechts de profetie, niet de vervulling; hij leeft nog bij de schaduwen en sluit z'n oogen voor de realiteit, die ze deed ontstaan. En zóó zet zich dat berusten in halfheden voort in z'n denken, dat ook de kennis Gods uit de Schriftuur een oogenblik wordt genegeerd en alleen studie wordt gemaakt van de kennis Gods, zooals die verkregen wordt door een bespieden der materiële wereld. Natuurlijk geldt deze critiek alleen Bachye en niet de beschouwing van Collins, die Bachye weergeeft en die in enkele bladzijden dit uitnemend doet; beknopt en toch helder.

Er volgen nu hoofdstukjes uit des rabbi's werk als: Wijsheid, het hoogste goed; De plichten des harten zijn belangrijker dan alle andere; Verplichting tot dankbaarheid aan God; Hulpmiddelen om nederigheid aan te kweken; De beweegredenen tot berouw, en vele andere.

Ik citeer uit: Kennis van den mensch. „De mensch is het heelal in het klein, de mikrokosmos en de naaste oorzaak van het bestaan der groote wereld, de makrokosmos.

De tong is de pen des harten en de bode van de diep verborgen ziel.

In zijn spreken kan men de meerderheid des menschen boven de lagere dieren ontdekken.

De dwazen meenen alles te weten en in hun waan die studie van wereld en menschen te kunnen verwaarlozen, welke dringt tot dankbaarheid aan God en een leven gewijd aan Zijn dienst en het verrichten van goede werken.”

Ten besluite: „Uit de Schatkamer der Wijsheid” is een serie, — we bespraken nu de vier verschenen boekjes dezer serie, — die veel wetenswaardigs geeft, die ons een blik gunt in de denkwereld der wijzen van oude en nieuwe volken. Al zouden wij niet altijd dezelfde conclusies hebben getrokken, die we hier en daar vonden, kunnen we toch kennismaking met de werkjes zeer aanraden. Critisch lezen is hier vanzelf eisch. Bovendien wordt het besef verlevendigd, dat de Dageraad slechts opgaat, voor wie zich met verstand en hart keert tot het Woord des Heeren, dat ons alles zegt wat wij behoeven. Dat ons niet met halfheden wegzendt. Dat ons niet na het spreken over onze ellende alleen laat. Dat ons leidt naar het Kruis der verlossing en de dankbaarheid van ons vordert als vrucht van het werk des Heiligen Geestes.

A. L. v. H.

Het Treurspel in de Woestijn.

Brandend gloeit de zon boven de onafzienbare zandvlakte — het is de woestijn.

Ze schijnt geen grenzen te hebben. Eindeloos is ze. En die eindeloosheid spreekt van een verschrikkelijke majesteit — de woestijn is het beeld der eeuwigheid.

Daar dwaalt een eenzaam man.

Hij voelt zich verlaten — kent ge de beteekenis van dat woord?

De verlatenheid is vol snijdend wee; ze drukt de ziel neer met verpletterende kracht. Onze Heiland heeft den snerpnden angst gevoeld van dat woord in deszelfs ontzettendste beteekenis, toen hij uitriep: „Mijn God! mijn God! waarom hebt Gij mij verlaten?”

De mensch kan niet leven in de verlatenheid. Hij is aangelegd op de gemeenschap. God heeft dien trek onuitroeibaar in zijn ziel neergelegd — de verlatenheid zal de hel zijn in de hel!

Verdwaald in de woestijn — het is vreeselijk. Deze reiziger dwaalt rond; de moeder wacht hem — wee dat arme moederhart! — in de woestijn zal haar eenige zoon bezwijken.

Daar is geen struik, die schaduw biedt. Geen beschutting is er tegen den fellen zonnegloed. Het woestijnzand brandt onder den voet; de koperen hemel brandt als van vuur.

De woestijn is als een gloedoven; alle leven is hier gevluht. Geen vogel klieft de lucht; geen levend wezen is te bespeuren. Het is de woestijn; de onmetelijkheid; de dood aan alle zijden....

De dorst nijpt den ongelukkige de keel dicht. De tong kleeft aan zijn gehemelte. En de gloedlucht beneemt hem den adem.

Verlaten in de woestijn — het is Hagar op haar droeve vlucht; het is Elia onder den jeneverboom; het is de schipbreukeling op het schamele vlot op de onmetelijke zee!

Deze man deed verre tochten, en heeft de wetenschap vol geestdrift gediend. En thuis komend, zou hij een schat van wetenswaardigheden medebrengen. Men zou zich verbazen over zijn ontdekkingsreizen; hij zou geëerd worden, en de pers zou zijn naam met eer en roem vermelden.

Zoo had hij 't zich voorgesteld, maar deze onbarmhartige woestijn zal al zijn idealen verslinden. Eer, roem, onderscheiding — hoe armzalig klinkt dat alles, wanneer men verlaten, amechtig, versmachtend van dorst, ronddoolt in de woestijn! Waar de dood zijn schaduw spreidt, daar verdort ras de bloem van eer en aanzien.

Ach, die dorst — één beker koel water uit de bron! — hij wil het gaarne betalen met al het ijdele klatergoud dezer wereld!

Zijn oogleden trillen; zijn knieën knikken. Deze ongelukkige zal sterven, en het stuivende woestijnzand zal zijn lijkwade wezen....

Ginds bleekt het geraamte van een kameel; en daarnaast het gebeente van een arm menschenkind. Levenden zijn hier niet, maar de dooden spreken. En zij roepen hem toe: „Memento mori — gedenk te sterven!”

Doch zie! plotseling verheldert zijn oog. Zijn bezwijkend hart wordt nieuwe kracht ingestort, en aan zijn ziel ontsnapt een kreet van vreugde en hoop. Palmen verrijzen aan den horizon; zij wuiven hem het welkom toe. Koele beken stroomen, en de verkwikkende schaduw lokt hem.

Zijn tred verhaast zich; de moede voeten schudden hun vermoeidheid af; en zooals de Christen, vermoeid van 's werelds ellende, met het innigste zielsverlangen zich uitstrekt naar het hemelsch Kanaän, zoo strekt zich al het verlangen van dezen man uit naar die lachende oase, waar hij zal rusten aan de frissche bron....